

“ข้อหลอตง” ข้อตั้งนำคนล่านนา พะญาการทำแทนตั้งหม่อนน้ำกิน

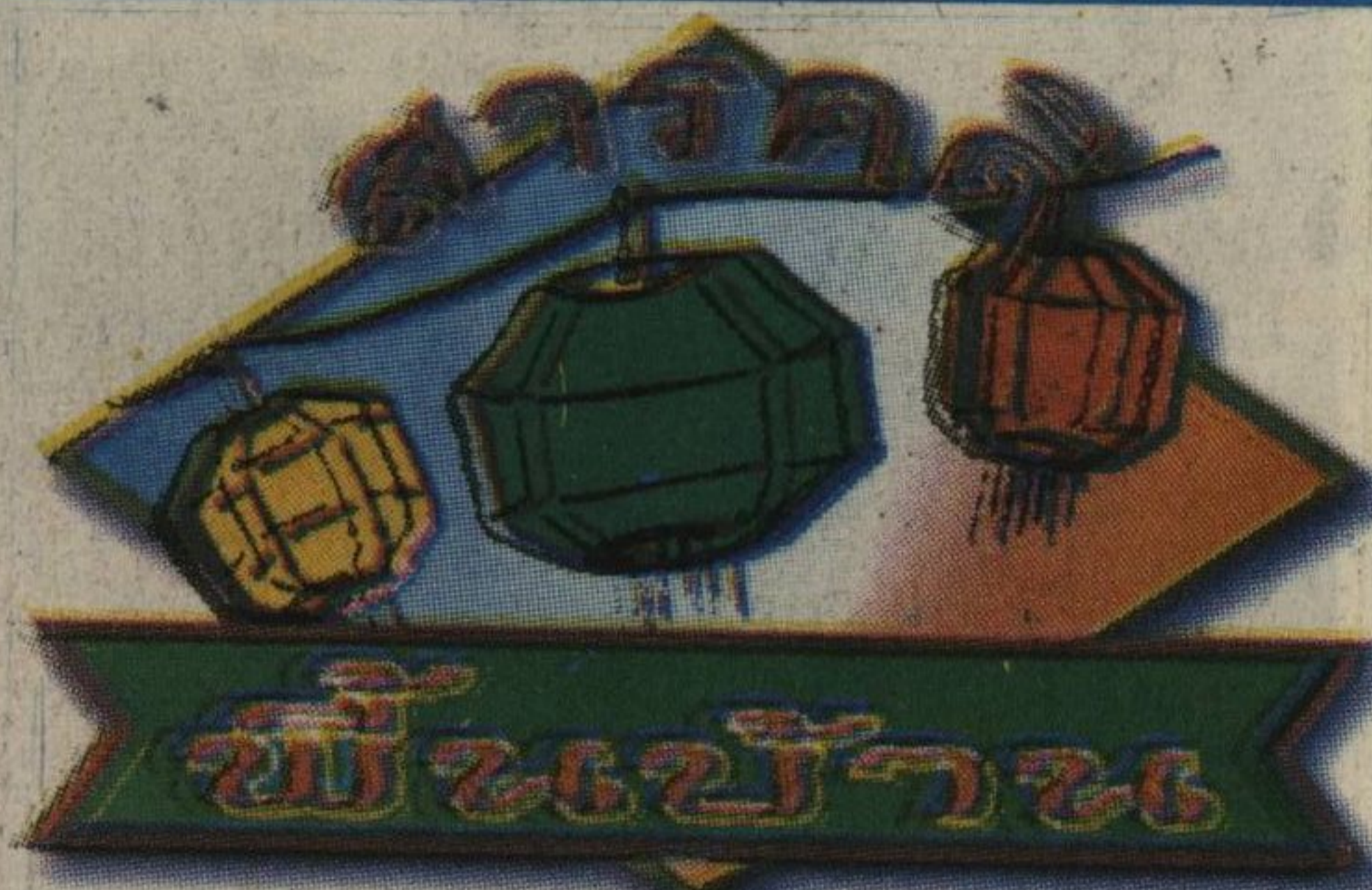
ชีวิตประจำวันคนเราย่อมต้องการน้ำดื่ม น้ำใช้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ความจำเป็นในการใช้น้ำดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์วิธีการเก็บกักน้ำด้วยกันหลากหลายวิธี แล้วแต่พะญาปัญญาของแต่ละคน สำหรับวันนี้จะได้นำเรื่องการทำแทนหม่อนน้ำด้วยข้อหลอตง

พูดถึงข้อหลอตง หลายคนคงคิดถึงข้อหลอตง ที่พวกเราใช้เป็นเครื่องมือดักจับปลาตามแม่น้ำลำคลอง หรือตามท้องทุ่งนาทั่วไป ข้อหลอตงดังกล่าวเป็นข้อหลอตงขนาดเล็ก ส่วนข้อหลอตงตั้งน้ำเป็นข้อหลอตงขนาดใหญ่ และมีหัวสองข้างแตกกับข้อหลอตงทั่วไป

ลุงบุญปุ่นได้ให้ความเห็นว่า “การที่คน

ทำข้อหลอตงตั้งน้ำเพราะพวกเขาได้พัฒนาวิธีการทำข้อหลอตงดักปลามาดัดแปลงให้ด้านหัวทั้งสองข้าง เหยยขยายกว้างออกมาโดยทำ ให้ด้านบนเป็นส่วนที่วางหม่อนน้ำ ส่วนด้านล่างเป็น แทนตั้งให้มันคงไม่ล้ม”

วิธีการทำข้อหลอตง คุณลุงบุญปุ่นได้ให้ความรู้ว่า “ขั้นแรกต้องไปหาไม้บัวขนาดใหญ่ เช่นไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่ชางป่ามาตัดให้มีข้อหลอตงอยู่กลางท่อน ข้อปล้องนี้เองจะเป็นจุดแบ่งกึ่งกลาง เมื่อตัดไม้เป็นท่อนมีข้อปล้องแบ่งกลางส่วนบนและล่างแล้ว ทดลองตั้งดูว่ามี ความสูงเพียงใด กะไม้ให้สูงกว่าหน้าอก เพราะหากสูงกว่านี้จะตักน้ำลำบากในการตักน้ำดื่ม” คุณลุงว่าแล้วท่านได้นำไม้ชางป่ามาท่อนหนึ่ง ยาวประมาณเกือบๆวาทำการผ่าเนื้อไม้เป็นซี่ๆให้รอยผ่ามาถึงตรงกลางเสร็จ แล้วอีกด้านหนึ่งมาผ่าซี่เหมือนครั้งแรก ตอน นี้เองจะเห็นข้อปล้องแบ่งกึ่งกลางลำปล้องไม้

อย่างชัดเจน หลังจากนั้นทำการเลาะคมผิวไม้ ออก เพื่อให้ปลอดภัยแก่ผู้คน หลังจากนั้น คุณลุง ผ่าเลาะเอาผิวไม้กว้างราวๆ หนึ่งนิ้ว ยาวประมาณกว่าๆนำเส้นผิวไม้ดังกล่าวมาสานขัดเพื่อให้ปลายซี่ไม้แยกออกเป็นวงกว้าง ปลายบานออกตามความต้องการ เสร็จแล้ว จึงมาสานอีกด้านหนึ่งโดยวิธีเดียวกัน จึงทำ ให้ปล้องไม้ไผ่มีลักษณะเป็นข้อหลอตงสองปาก หัวท้าย

พ่ออัยคนแก่งยังให้ความเห็น และ ความรู้ดีกว่า “หากจะให้ดี ต้องนำไปแช่น้ำ ลักสองสามวัน เพื่อให้เกิดกลิ่นเหม็นนิดๆเพื่อ กันพวกมอด มด ปลวกมาแตะเล็ม”

หากจะนำข้อหลอตงไปใช้ควรตั้งไว้ใกล้ๆ กับเสาไม้ หรือต้นไม้ ทำการยึดโดยใช้เลือก หรือลวดผูกโยง ติดกับหลักให้แน่นหรือไม้ก็ นำไปฝังดินแต่วิธีนี้จะทำให้ผิวไม้พวะ(ผุ) ได้ง่าย ที่จริงแล้วข้อหลอตงตั้งหม่อนน้ำควรวางไว้บน ซีเมนต์ หรือบนบ้านจะทำให้คงทน และเป็น การ ประดับสถานที่ได้อีกส่วนหนึ่ง เราจะมี ข้อหลอตงตั้งน้ำไว้เป็นแรมปี

ส่วนการหาตัวหม่อนน้ำควรเป็นหม่อนน้ำ ดินเหนียว ที่มีขนาดพอเหมาะกะปากข้อหลอตง หากใหญ่จะทำให้หม่อนน้ำคับปากข้อหลอตง เมื่อ ใส่น้ำลงไปจะเกิดมีน้ำหนักดันซี่ไม้ให้เบะออก เกิดความเสียหาย แต่เมื่อเราหาหม่อนน้ำเหมาะกะ

ขนาดข้อหลอตงแล้ว จะเกิดความพอเหมาะพอดี สิ่งที่ต้องสังเกตคือ ต้องให้ปากหม่อนน้ำไหล พ้นจากปากข้อหลอตงด้านบน หากไม่แล้วจะตัก น้ำดื่มยาก

การพัฒนาข้อหลอตงดักจับปลามาเป็น ข้อหลอตงตั้งหม่อนน้ำ เป็นการประยุกต์ใช้สิ่งของ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันให้เป็นประโยชน์อย่าง มีคุณค่า แสดงให้เห็นถึงพะญาปัญญาของคน เราหากมีการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วอย่าง การ พัฒนาข้อหลอตงปลามาเป็นข้อหลอตงตั้งหม่อนน้ำ บ้านเมืองเราก็เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และจะทำให้ทรัพยากรท้องถิ่นมีคุณค่าเป็น ของแถม.

แหล่งข้อมูล
สัมภาษณ์สลาจำ อายุ 52 ปี จำนวน 1 คน
ภาพข้อหลอตงตั้งในหมู่บ้านคนเมือง โดย...นิคม พรหมมาเทพย์